

SEDEM STOLETIJ OSILNICE IN SEDEM CERKVA ŽUPNIJE

Jože Ožura

SEDEM STOLETIJ OSILNICE IN SEDEM CERKVA ŽUPNIJE

Jože Ožura

Sedem stoletij Osilnice in sedem cerkva župnije

Avtor: Jože Ožura

Jezikovni pregled: Tanja Muhvič

Fotografija na naslovni strani: Janez Ožura

Ilustracija na notranji naslovni strani: Rosa Ožura

Fotografije: Janez Ožura, Igor Kastelic, Jože Ožura

Oblikovanje: Rosa in David Ožura

Tisk: Tiskarna Print Point d.o.o.

Izdala in založila: Župnija Osilnica in Društvo Osilniška dolina

Naklada: 500 izvodov

Osilnica, 2023

CIP - Kataloški zapis o publikaciji

Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

94(497.4)Osilnica)

OŽURA, Jože

Sedem stoletij Osilnice in sedem cerkva župnije/Jože Ožura; (fotografije Janez Ožura, Igor Kastelic, Jože Ožura). - Osilnica: Društvo Osilniška dolina: Župnija, 2023

ISBN 978-961-07-1542-9

COBISS.SI-ID 146811651

KAZALO

V znamenju števila sedem	4
Osilniška dolina	5
Prva omemba cerkve v Osilnici	14
Obramba pred Turki	17
Vloga duhovnikov pri razvoju	20
Osilničan na misijonski postaji	22
Cerkev in šolstvo	23
Nova cerkev v Osilnici	25
Vsakdanje življenje v 20. stoletju	28
Župnija danes	34
Župnijska in podružnične cerkve	38
Sveta Peter in Pavel, Osilnica	38
Sveti Egidij (Tilen), Ribjek	47
Sveti Miklavž, Spodnji Čačič	56
Sveti Mihael, Papeži	60
Sveti Vid, Bosljiva Loka	63
Sveti Duh, Žurge	67
Sveta Ana in Joahim, Peščenec	70
Duhovniki župnije Osilnica	73
Paberkovanje iz doline	76
Peter Rutar	77
Jože Jarm	78
Stane Jarm	79
Viri in literatura	80

V ZNAMENJU ŠTEVILA SEDEM

Število sedem ima še danes simbolni pomen.

Že stare kulture so poznale številne povezave s številom sedem. Pri Grkih je veljalo za popolno število, Rimljani imajo sedem božanstev. Japonci poznajo sedem bogov sreče in Buda naj bi ob svojem rojstvu naredil sedem korakov itd.

Sveto pismo mu prav tako pripisuje poseben, sveti pomen. Poznamo sedem smrtnih grehov, sedem zakramentov.

Pravljичno število poznajo tudi otroci: sedem palčkov, sedem kozličkov.

Tudi pri Osilnici lahko govorimo o številu sedem. Sedem stoletij šteje središče občine in župnije. V župniji se ponašajo s sedmimi cerkvami. Kolpa in Čabranka sta mejni reki in sedem mostov povezuje ljudi obeh bregov, da dolina diha s polnimi pljuči.

V kratkem orisu bomo spoznali preteklost Osilnice in osilniške župnije ter se sprehodili po njenih cerkvah.

OSILNIŠKA DOLINA

Osilniško dolino, ki je nastala ob sotočju Kolpe in Čabranke (domače Čebranka), obdajajo hribi in gore, katere se vzpnejo tudi preko 1000 m visoko. Je del večje dežele, znane kot dežela Petra Klepca.

Voda Kolpe, ki izvira pod vasjo Rezuge/Razloge (na 318 m n/m), privre iz več kot 150 m globokega brezna. Ob sotočju Kolpe in Čabranke (287 m n/m) je dolina širša in zaobjema osilniško polje, nižje ob Kolpi je bosljevsko ter mirtoviško polje. Ob Čabranki je nekaj ravninskega sveta le pri Plešcih in Papežih. Zaradi tega so nastala današnja naselja na obrobju polj in travnikov ali pa so se stisnila na terasah in položnih pobočjih. Prav lepo je viden sistem teras, ki jih je izdelalo zaporedno zniževanje erozijske osnove. Pomanjkanje prostora za polja je prisililo ljudi ob naselitvi, da so si postavili manjša naselja, ki so na dnu doline obcestna, na terasah pa gručasta in raztresena.

Dolina predstavlja oviro za prečni promet, saj se je treba s planot (preko 1000 m visoko) spustiti v dolino (Mirtoviči 260 m, Osilnica 296 m, Papeži 380 m) in se na drugi strani ponovno povzpeti navzgor (Rezuge 558 m). Ostala je prometno odrezana oziroma na obrobju. Šele v novejšem času je bilo zgrajenih nekaj novih cest. Čeprav je dolina blizu morja, nizka nadmorska lega ne pride do polne veljave, ker Risnjak preprečuje njegov vpliv.

Mnoge kraške jame so v prazgodovini služile ljudem za zatočišča ali pa so jih uporabljali tudi za druge namene. O takratnem življenju lahko sklepamo po nekaterih najdbah iz kovinske dobe v Polični jami pri Žurgah. Še vedno ostaja pripoved o jami nekje pri

izviru Kolpe nepojasna. Rudarski inženir Julij Šimeček je leta 1937 pripovedoval arheologu in naravoslovcu dr. Srečku Brodarju o skrivnostni jami pri izviru Kolpe, katero naj bi našel okrog 1890. V njej naj bi videl naslikane podobe živali. Dr. Srečko Brodar je s skupino raziskovalcev leta 1938 iskal omenjeno jamo na področju izvira reke Kolpe, vendar jame ni našel. Tudi njegov sin, dr. Mitja Brodar je bil leta 1976 v iskanju jame neuspešen.

Osilniška dolina in dežela Petra Klepca (vir Geopedia)

Rimljani so nad našimi deželami zavladali za časa vladavine Cezarja in Avgusta. Izhodišče za njihova osvajanja je postala Akvileja (Oglej), ki je nastala 182. pr. Kr. Po rimski zasedbi je bila Zgornjekolpska dolina na meji med provincama Panonijo in Dalmacijo.

V rimskem času so bila obrobna, težje dostopna področja manj romanizirana. Tudi urbaniziranih središč ni bilo v bližini. Iz tistega obdobja se je ohranil kamniti most v Črnem Potoku. Na staroselce, ki so živeli tukaj pred prihodom Rimljanov, nas spominja ime reke Kolpe. Od njih so Rimljani prevzeli ime reke, ga spremenili v Colapis. Kolpi pravijo domačini "Koupa". Naši predniki so, po odhodu Rimljanov in premikih drugih ljudstev, naseljevali vzhodnoalpski prostor, svet od Panonske do Furlanske nižine ter vse tja na istrski polotok.

Naselili so rodoviten svet ob rekah in na terasah ob njih ter ga s srednjeveško kolonizacijo še razširili. S krčenjem gozdov so pridobili nove obdelovalne površine na terasah ter si postavili bivališča in naselja, ki imajo prav značilna imena. Tako imamo naselja: Belica (domače Belca), Brezovci, Bezgarji, Bezgovica, Dolari (dol), Kalič (kal), Malinišče (mlin), Mali Log, Podvrh, Podgora, Podgrič, Podstene, Požar, Požarnica, Ribjek, Sela, Smrečje, Smrekarji, Zakrajc, Zamost, Trstje (trs) ..., da ne omenjamo tudi ledinskih imen, imena gora in vrhov.

V času Karla Velikega, okrog leta 800, je prišla dolina pod frankovsko oblast in v 10. stol. je postala del rimsko-nemškega cesarstva. V 9. stol. (811) je ozemlje južno od Drave, tudi dolina, prišlo pod cerkveno oblast oglejskih patriarhov. Oglej je poleg Salzburga, ki je imel oblast severno od Drave, dobil pomembno vlogo pri razvoju slovenskih dežel. Oglejska patriarhija je postala najprej cerkveni in kasneje tudi posvetni gospodar dela slovenskega ozemlja.

Takrat so začele nastajati pražupnije, cerkveno ozemeljska enota s središčem pri cerkvi s krstno in pogrebno pravico. Bile so nekašne misijonske postaje za širjenje krščanske vere. Za naše področje je bila pristojna pražupnija Cerknica, ki je obsegala področje od Barja

na severu do Kolpe na jugu. Prevelike razdalje med naselbinami v pražupnijah so sčasoma prinesle delitev teh na manjše. Tudi tem včasih rečemo pražupnije, bolj zaradi nastanka kot starosti. Ena teh je bila tudi pražupnija Ribnica, ki je obstajala že sredi 13. stol. in se omenja v listini podelitve desetin Konrada Žovneškega Herbardu Turjaškemu iz leta 1241.

Osilnica

Patriarhi so dali ribniško gospostvo v fevd najprej svobodnim gospodom Turjaškim, ki so prišli z Bavarske s frankovsko oblastjo. So ena najstarejših plemiških rodbin, ki je na Slovenskem kontinuirano živela 900 let. Sredi 13. stoletja so iz še vedno ne povsem pojasnjenih razlogov izgubili svobodni status.

Leta 1247 so Turjaške nasledili Ortenburžani (1247-1418), katerih začetki so na Koroškem, na gradu Ortenburg pri Spittalu. Svojo posest so razširili tudi na Kranjsko (Radovljica, Dolenjska ...) in postali pomembna fevdalna rodbina v slovenskih deželah. Bili so tudi glavarji Kranjske, Koroške ... V delilni pogodbi med bratoma Henrikom III. in Friderikom I. leta 1263 se omenja "Grad Čušperk in Ribnica z ljudmi in posesti in vsemi pritiklinami od reke, ki se imenuje Sora, tja do vode, ki se vulgarno naziva Kulpa."

Ortenburška posest med Ribnico in Kolpo je bila še v 14. stol. večinoma porasla z gozdovi. Bilo je nekaj naselbin in dva manjša gradova, Kostel in Poljane. Krajevna imena naselbin (Osilnica, Gotenica, Topli vrh ...) in slovenska ledinska imena nam potrjujejo slovensko naselitev še pred kolonizacijo v 14. stol. (dolina Kolpe, pas od Ribnice do Kočevja).

Zaradi redke poseljenosti so začeli Ortenburžani, grof Oton, okoli leta 1330 naseljevati kmete - koloniste iz posesti na Koroškem, iz nemških dežel in tudi iz okoliških slovenskih krajev. Kolonizacija je potekala počasi in se je končala okrog leta 1400. Poselili so tudi področje onstran Čabranke do izvira Kolpe ter Risnjaka in Snežnika. Ves ta prostor, kamor sodi tudi Osilniška dolina, je znan kot dežela Petra Klepca.

Ime Osilnica se v srednjeveških listinah uporablja kot ime naselja in pokrajine - doline. Tudi današnjo Čabranko so poimenovali "Ossionica". Zato lahko vso dolino imenujemo po njej - Osilniška dolina, ne glede na današnjo mejo.

Med kolonizacijo Kočevske so nastala številna nova naselja in v nekaterih naseljih so zgradili tudi cerkve. V listini oglejskega patriarha Ludovika della Torre, izdani 1. maja 1363 v Vidmu, se že omenja

cerkev v Osilnici poleg Kočevja, Poljan pri Ortneku, Kostela in Gote-nice ter Kranjske gore. Cerkev je bila posvečena svetima apostolo-ma Petru in Pavlu, kar je oglejski patrocinij za zgodnje cerkve na njihovem ozemlju. Patrocinij potrjuje, da gre za najstarejšo cerkev v dolini. Iz tega sklepamo, da je naselje Osilnica starejše in je nastalo že v prvi polovici 14. stol. ali še prej. Sedem stoletij obstoja.

Osilniška župnija, katere nastanek postavljajo nekateri v leto 1363, uradno pa naj bi bila ustanovljena šele 1509, ko sta bili usta-novljeni župniji Mozelj in Črmošnjice. Župnija je do sredine 18. stol. obsegala ozemlje na levem bregu Čabranke in Kolpe, od Trave, Dra-ge do Srebotnika. Poleg tega je osilniški župnik v istem času de-loval tudi na desnem bregu, od kasneje nastalih Žagarjev in Plešč ob Čabranki do Rezug (Razloge), Hrvatskega, Turkov in Podgore ob Kolpi. Zraven sodita tudi starejši naselji, Zamost in Podstene. To po-trjuje, da je bila Osilnica središče doline in večjega dela dežele Petra Klepca.

Leta 1526, ko so popisovali cerkvene dragocenosti in pobirali "turški davek", so pustili župnijski cerkvi dva keliha. Iz tega sklepa-mo, da sta bila v župniji dva duhovnika, ker je bila osilniška župnija velika. Takrat se omenja tudi cerkev sv. Miklavža na Čačiču.

Gerovo se omenja leta 1394 v zvezi s sporom med grofoma Iva-nom Modruškim (Frankopanom) in Friderikom Ortenburškim zara-di meje, paše, lova in lazov. Po dogovoru je potekala meja pri izviru Kolpe in prepovedali so vsakršno novo krčenje.

Ortenburžani so bili gospodarji doline in dežele do leta 1418. Po dedni pogodbi iz leta 1377 so jih nasledili grofje Celjski (1418-1456). Celjani so bili ena največjih dinastij na Slovenskem, ki je ime-la rodbinske vezi s številnimi evropskimi dvori. Pomembni so bili

tudi na Ogrskem, Hrvaškem in v Slavoniji. Cesar Sigismund, poročen z Barbaro Celjsko, je leta 1436 povzdignil svojega svaka Friderika II. in njegovega sina Ulrika II. v državna kneza rimsko-nemškega cesarstva. Tako je celjska grofija, kamor je sodila tudi Kočevska, postala kneževina. Friderik II. je bil poročen z Elizabeto Frankopansko. Po njeni smrti se je poročil z Veroniko Deseniško in živel na gradu Fridrihštajn, zgrajenem v letih 1422-1425. Grad so vzdrževali in oskrbovali podložniki reškega urada, torej tudi kmetje iz doline. Kočevska je pod Celjani postala samostojno gospodstvo, ki je bilo razdeljeno na tri urade: zgornji in spodnji kočevski urad in urad Reka. Osilnica in Gerovo sta bila v reškem uradu kot posebni enoti - župi.

V boju za prevlado v slovenskih deželah so se spopadli Celjani in Habsburžani. Po številnih medsebojnih bojih, so nazadnje sklenili dedno pogodbo. Leta 1456 je bil v Beogradu umorjen knez Ulrik II. Celjski, ki je kot ogrsko-hrvaški fevdalec sodeloval pri obrambi Beograda pred Turki. Tako so Habsburžani leta 1456 nasledili Celjane. Ti so dajali kočevsko gospodstvo v zastavo (zakup) različnim fevdalnim rodbinam (Thurn, Blagaj, Kisl, Turjaški - Auerspergi), ki je vsaka po svoje vtisnila pečat deželi. Za dolino in deželo so bili usodni Blagaji, ker so pripomogli k odtujitvi gerovske župe. Od ostalih so posebno znani zadnji, Turjaški - Auerspergi. Turjaški so bili, po izgubi svobodnega statusa, kot ministeriali prilagodljivi, znali so se postaviti na pravo stran in postopoma postali vse pomembnejši. Grof Volk Engelberg Turjaški je leta 1641 kupil kočevsko in poljansko gospodstvo od Jurija Jerneja Kisla. Tako so grofje Turjaški - Auerspergi spet postali gospodarji Osilniške doline. Dobili so tudi pravico kovanja lastnega denarja leta 1654 in leta 1791 je bilo kočevsko gospodstvo povzdignjeno v vojvodino.

Prvi ohranjeni urbar kočevskega gospostva je iz leta 1498, pa še ta le za (kočevsko) reški urad, ki sta mu bili podrejeni dolina in dežela. Tu sta bili dve župi, osilniška in gerovska. V osilniški župi so bila naslednja naselja: Osilnica - Sela, Belica, Bezgovica, Čačič, Padovo, Ribjek, Ložec, Grintovec, Bosljiva Loka in Trava. Ostala naselja na desnem bregu Čabranke so bila v gerovski župi: Zamost, Podstene, Hrib, Gerovo, Mali Log, Smrečje in Vode.

V 16. stol. so si začeli Frankopani in za njimi Zrinski postopoma prisvajati gerovsko župo ter posegati preko tedanje kranjsko-hrvaške meje. Prisvojili so si del dežele Petra Klepca. V novo nastalem Čabru/Čeburu, prvič se omenja leta 1642, so postavili fužine (železarno). Železovo rudo so kopali v okolici, v okoliških gozdovih pa so žgali oglje za potrebe fužin. Njihovi Vlahi, najemniški vojaki, so večkrat plenili tudi Osilnico. Prihod Zrinskih je dolino in deželo razdelil na dvoje, na slovenski in hrvaški del. Kasnejša kolonizacija in začetek fužinarstva (železarstva) pri Čabru v 17. stol. je pritegnilo naseljevanje prebivalstva, predvsem rudarjev z Gorenjske in Idrijskega ter iz drugih habsburških dežel.

Osilnica je zaradi obmejne lege že na prelomu 15./16. stoletja dobila mitnico. Trgovali so proti morju, največ proti Reki, manj na Kras in v Furlanijo ter proti, kasneje nastalemu, Karlovcu. Reka je bila do leta 1822 del Kranjske. Konec 16. stol. so notranje avstrijske dežele (Kranjska, Štajerska, Koroška) zgradile in tudi vzdrževale karlovško utrdbo, kar je odvrnilo turške vpade.

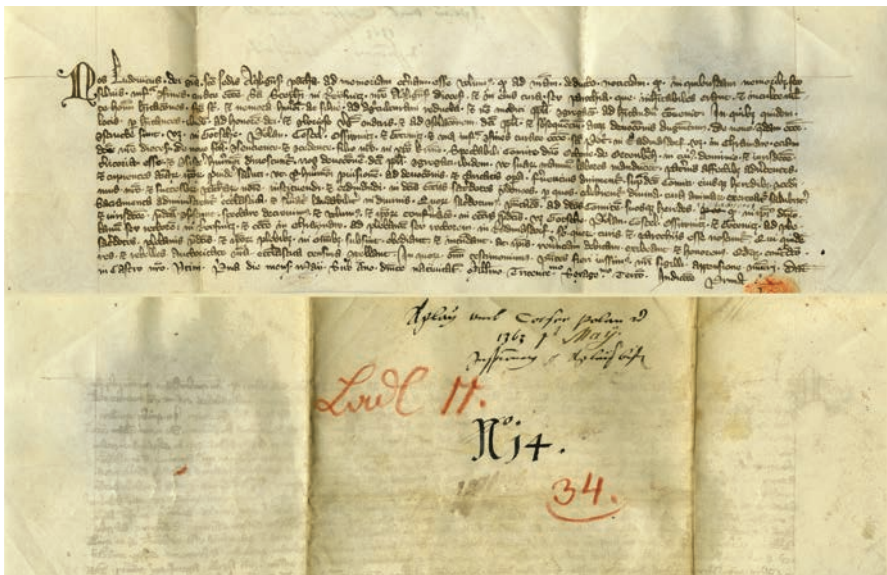
V času Marije Terezije (18. stol.) je postala Osilnica središče občine. Njene meje so se spreminjale. Znotraj osilniške občine so bili nekaj časa Črni potok, Trava, Draga in po drugi svetovni vojni še Srobotnik.

V času Napoleonovih Ilirskih provinc je bila Osilnica v občini Kočevska Reka, ki je bila del kočevskega kantona. Po odhodu Francozov je prišla ponovno pod Habsburžane. Po upravni ureditvi habsburške monarhije je občina Osilnica sodila pod okraj Kočevje in okrožje Novo mesto.

Po razpadu Avstro-Ogrske je bila osilniška občina del Slovenije. Ob uvedbi banovin v Kraljevini Jugoslaviji so jo priključili k čabranskemu okraju (1930), ki je bil takrat v Dravski banovini. Naslednje leto pa so čabranski okraj z osilniško občino in občino Trava-Draga priključili k Savski banovini. Med vojno so jo Italijani priključili k Reški provinci. Po drugi svetovni vojni je Osilnica sestavni del Slovenije.

PRVA OMEMBA CERKVE V OSILNICI

Ob sotočju Čabranke in Kolpe je nastala Osilnica, ki je imela vodilno vlogo v dolini. Zaradi oddaljenosti od Ribnice, središča stare župnije, je bila že sredi 14. stol. zgrajena cerkev svetih Petra in Pavla v Osilnici. Z listino oglejskega patriarha Ludovika della Torre, izdano 1. maja 1363 v Vidmu, je bilo potrjeno, da je v Osilnici že cerkev. Tako naselje Osilnica kakor tudi cerkev sta že bili postavljeni. Listina patriarha pa obstoj naselja in cerkve le potrjuje.

Listina oglejskega patriarha, Videm, 1. maja 1363 (kopija, arhiv župnije)

V prevodu se prvi del listine glasi: "Mi Ludovik, po božji milosti patriarh sv. oglejskega sedeža hočemo, naj bo v večni spomin, kar smo zvedeli, da so se v okraju župne cerkve sv. Štefana v Ribnici

naše oglejske škofije in v njeni župniji, v nekaterih logovih ali gozdovih, ki so bili nenaseljeni in neobdelani, napravila mnoga bivališča za ljudi, in so se takšni logovi ali gozdovi pripravili za poljedelstvo in se je tam sešla nemajhna množica ljudstva. V teh krajih so tamkajšnji prebivalci v čast božjo in častite Device Matere ter v tolažbo tega ljudstva in naslednikov ter v povzdigovanje pobožnosti sezidali na novo nekatere cerkve, namreč v Kočevju, Poljanah, Kostelu, Osilnici in Gotenici, in ena je bila na novo zgrajena znotraj meja župnijske cerkve sv. Petra v Radovljici v Kranjski gori prav tako v omenjeni škofiji, kakor je dovolil naš preljubi sin v Kristusu, slavní grof Oton Ortenburški, na čigar posestvu so omenjena zemljišča. Mi dovoljujemo imenovanemu grofu in njegovim dedičem v imenu svojem in svojih naslednikov, da smejo postavljati v rečenih cerkvah sposobne duhovnike. ... Za potrditev vsega tega smo dali napraviti to pismo in ga potrdili s svojim pečatom. Dano na našem gradu v Vidmu dne 1. maja 1363". (arhiv župnije, posredoval gospod Andrej Pažur, original je v Haus-Hoff- und Staatsarchiv. A-1010 Wien, Minoritenplatz 1, AUR 1363 V 1 Videm).

Listina govori o duhovniku. Ta je deloval na celotnem področju doline in dežele, tudi onstran Čabranke. S tem je po mnenju nekaterih zgodovinarjev (Gruden, Simonič, Skubic) Osilnica dobila župnijo, podrejeno ribniški prafari.

Osilnica se omenja kot župnija leta 1509, ko sta bili ustanovljeni novi župniji Mozelj in Črmošnjice. Dragarska dolina je bila pod osilniško župnijo do 19. stoletja.

Prvotna cerkev sv. Petra in Pavla v Osilnici je bila manjša in je bila predhodnica današnje. Zaradi podtalnice so morali temelje cerkve utrditi s piloti. V preteklosti je namreč Čabranka ob popla-

vah večkrat menjavala strugo ali prestopila bregove in po eni večjih poplav si je bila začasno urezala strugo blizu cerkve (Male vodice).

Peter Klepec, Stane Jarm

OBRAMBA PRED TURKI

V 15. in 16. stol. je turška nevarnost ogrožala dolino iz več smeri tako iz Kostela kot z Grobniškega polja in Gerova, manj z Bloške planote. Zaradi vse večje turške nevarnosti so že konec 15. stol. zgradili protiturški tabor okrog cerkve v Osilnici, v 16. stol. pa tudi v Belici, da bi zavarovali tamkajšnje prebivalce.

Cerkev sv. Petra in Pavla v Osilnici, ki je bila zgrajena na dominantnem mestu ob sotočju Kolpe in Čabranke, je bila konec 15. st. spremenjena v protiturški tabor. Cerkev in pokopališče okrog nje je bilo ograjeno s preko 100 metrov dolgim, 4 metre visokim in 1 meter debelim zidom ter tremi stolpi. Tabor je nudil okoliškim prebivalcem zatočišče pred Turki, vendar ne vedno.

Največji napad so Turki izvedli poleti 1528, ko je okrog 5000 turških vojakov 8. julija pri Kostelu vdrlo na Kranjsko. Roparski pohod so izvedli mimo Kočevja, Ribnice, Turjaka, Iga na Ljubljansko polje in prišli do Mengša. Po kakšnem tednu dni divjanja so se vrnili po isti poti, kot so prišli. Potem, ko je turška vojska prešla Kolpo pri Brodu, se je kmalu vrnila skupina martolozov. Ti so presenetili Osilničane, ki so se začeli vračati iz skrivališč in tabora. Presenečenje je bilo veliko, ker tega niso pričakovali. Turki so izropali osilniški tabor.

Posledice vpadov (ropanje, požigi, poboji) so bile hude. Odpejljali so mnogo ljudi in veliko kmetij je bilo praznih, zapuščenih (pustote).

Po ustnem izročilu naj bi Turki dali svojim konjem zobati oves na oltarju osilniške cerkve. Takrat naj bi Osilničanom prihitel na pomoč njihov rojak Peter Klepec. Peter je prihitel iz Malega Loga, kamor

se je poročil. Med potjo je še izdrl smreko pri Fažuncih in z njo za vedno pregnal Turke iz doline.

General Ivan Lenkovič, poveljnik Vojne krajine, je leta 1563 poročal, da sta tabora v Osilnici in Belci slabo oskrbljena, čeprav sta bila pomemben branik za ljudi na 32 hubah (kmetijah) ob Kolpi in Čabranki. V 16. stol. je bil zgrajen tudi tabor okrog cerkve sv. Mihaela v takratni Belci, današnji Papeži.

Leta 1613 je osilniški tabor pogorel. Obnovili so ga in se je ohranil vse do izgradnje nove cerkve v drugi polovici 19. stol. Na taborško cerkev nas spomni ledinsko ime Za tabrom.

Valvasor omenja, da ima osilniška cerkev tri podružnice. Ob popisu 1667. je bilo že pet podružnic. Ob vizitaciji goriškega nadškofa Karla Mihaela Attemsa leta 1753 je bila osilniška cerkev obnovljena po požaru 1613. Poročilo tudi pravi, da je imela štiri lesene neposvečene oltarje: veliki oltar sv. Petra in Pavla ter oltar sv. Rožnega venca, Kristusovega rojstva in star oltar sv. Kozme in Damijana. Bili sta še dve spovednici, prižnica, krstilnik in ena grobnica. Cerkev je imela tri zvonove in je bila obdana z obzidjem. Število podružnic se je povečalo na devet, ker so dodane še podružnice na Travi in v Dragi.

V drugi pol. 19. stol. (leta 1876) je bila cerkev na novo pozidana. Po mnenju takratnih domačinov je bila cerkev zgrajena mnogo prej, kakor se prvič omenja v listini iz leta 1363. Govorili so celo, da je "stara 1000 let". Štefan Tomšič in Fran Ivanc sta v opisu osilniške župnije leta 1887 zapisala, da ljudje govorijo o starosti osilniške cerkve "okrog 800 let", za čačiško "pa skoraj 700 let". Šele po izgradnji nove cerkve v Osilnici so začeli govoriti, da naj bi bila cerkev na Čačiču najstarejša.

Od stare cerkve je ostal le zvonik in mali zvon ter zasuti temelji tabora. Ledinsko ime "Za tabrom" pa nas še danes spominja na turške vpade.

Poskus naselitve uskokov v letih 1538-39 se ni obnesel, ker je bilo premalo paše za njihove konje in so zaradi tega kmalu odšli iz doline. Sem ter tja nas nanje spomni kakšen priimek.

V drugi polovici 16. stol., ko ni bilo več turške nevarnosti, so zgradili cerkev sv. Egidija (Tilna) v Ribjeku. V 17. stol. so zgradili še cerkvi v Bosljivi Loki in v Žurgah ter kapelo Sv. Ane in Joahima na Peščencu.

Osilniški tabor (Stane Jarm)

VLOGA DUHOVNIKOV PRI RAZVOJU

V 16. stol. se omenja prvi znani "osilniški fajmošter" Gregor Moratovič, prvič leta 1570 v eni izmed gerovskih listin in nazadnje leta 1616 v zvezi s kočevskim gospodvom. Na Kočevsko je prišel skupaj z Blagaji s Hrvaške. Moratovič, ki je bil zelo vpliven in premožen mož, je bil pol stoletja župnik v Osilnici, tudi v času reformacije.

Med reformacijo se je med kmeti razvilo štifhtarstvo, ki ga je širila Maruša, znana po gradnji cerkve na Planinski gori. Leta 1584/85 so se nekateri Osilničani oprijeli nove vere in gorečnosti. Iz takratnih poročil izvemo, da se je štifhtarstvo uveljavilo v Osilnici in novi verniki so se prav tako metali in bili goreči pristaši kot drugje. Oddaljenost od središč in večkratna odsotnost župnika Moratoviča je pripomogla, da je v Osilnici pridigal in oznanjal božjo besedo kar osilniški mežnar, ki je 16. decembra 1584 zbral okrog sebe kar veliko skupino pristašev.

To je že obdobje gradnje novih cerkva v dolini. Leta 1638 se omenja župnik Janez Peterlin, ki je v Osilnico prišel s Planine. Konec 17. stol. je dal župnik Janez Jakob Roth napraviti iz lastnega premoženja baročni oltar za cerkev sv. Egidija v Ribjeku. Cerkev je bila zgrajena že stoletje prej. Rothov naslednik Peter Janež je v cerkvi sv. Egidija dodal še dva stranska, prav tako baročna oltarja. Ko so konec 20. stol. cerkev sv. Egidija restavrirali, so odkrili na slavoločni steni naslikana oltarja. Zato so baročna oltarja sv. Barbare in sv. Antona Padovanskega premestili na stransko steno.

V prvi polovici 19. stol. je župnik Lenart Janež, ki je bil doma s Kozjega Vrha, uvedel več sprememb in novosti v župniji in občini.

Popravili in restavrirali so cerkve in župnišče. Leta 1838 so prekrili staro cerkev v Osilnici in ob tem porabili 4000 skodel, kar je stalo 16 gld. Čez 40 let so zgradili novo cerkev. Župnik Janež se je odlikoval tudi na drugih področjih. Leta 1831 je dobil posebno vladno priznanje za pospeševanje sadjarstva v dolini.

Cesar Jožef II. je posegel na področje Cerkev. S tolerančnim patentom (1781) je uvedel versko svobodo. Škofijske meje je želel uskladiti z deželnimi, kar mu ni uspelo. Povečal je število župnij, da bi jih približal ljudem. Osilniški župnik je takrat dobil pomočnika, kaplana Antona Slokerja, ki je deloval v kaplaniji Trava. Leta 1834 so prenesli sedež kaplanije v Drago, ki je postala samostojna župnija (župnik Nikolaj Krulič). V župniji Draga je bilo takrat 1610 duš - prebivalcev, v osilniški je ostalo 1080 duš - prebivalcev. Največ so jih našteali leta 1883, kar 1932 duš - prebivalcev. V naslednjih letih je število ljudi naglo upadlo zaradi epidemij in bolezni.

Župnija Osilnica je prešla leta 1218 iz oglejske patriarhije v videmsko (Videm/Udine) in leta 1751 je prišla v goriško nadškofijo. Ko je Jožef II. ustanovil ljubljansko škofijo leta 1787, je prišla pod Ljubljano. Po preureditvi meja škofij v svobodni Sloveniji je Osilnica prešla 2006 pod škofijo Novo mesto.

Leta 2022 je župnija Osilnica postala del pastoralnega območja, ki obsega še župniji Fara in Banja Loka.

OSILNIČAN NA MISIJONSKI POSTAJI

Osilničane srečamo širom sveta, saj so šli iz različnih razlogov po svetu. Eden teh je bil v 19. stol. Anton Knavs. Po podatkih iz rojstne knjige se je Anton Knavs rodil 27. 5. 1825 v Bezgarjih št. 9, staršema Jožetu in Neži (Agnes), rojeni Janež. Krstna botra sta mu bila Jožef Štimec in Neža Janež. Leta 1851 se je v Kairu pridružil našemu znanimu misijonarju Ignaciju Knobleharju, ki je deloval na misijonskih postajah ob Zgornjem Nilu (Gondokor, Sveti Križ idr., blizu današnjega glavnega mesta Južnega Sudana Džube - Juba). Knavs je delal na misijonski postaji kot kovaški pomočnik. Žal so ga preslepili trgovci s slonovino, da se jim je leta 1854 pridružil. Kmalu potem je pri prekupčevanju s slonovino nekje na Belem Nilu umrl.

Ignacij Knoblehar (1819-1858)

CERKEV IN ŠOLSTVO

V 19. stol. se v dolini že uveljavlja obvezno šolanje za vse otroke. Župnik in cerkev sta imela pri tem pomembno vlogo. Osilnica je imela najprej nedeljsko šolo, od leta 1835 zasebno šolo, v kateri sta poučevala domača župnika, najprej Lenart Janež in potem Janez Nepomuk Černivec. Kdo je bil deležen osnovnega izobraževanja, lahko le ugibamo. Verjetno so bili to otroci premožnejših, pa tudi kakšen nadarjen iz revnejših družin je bil med njimi. Leta 1857 je Osilnica dobila javno šolo. Šolsko poslopje je bilo zraven župnišča ("farovža") na osrednjem trgu ("Placu"). Prvi učitelj v javni šoli je bil France Masek, nekaj časa je nadomeščal župnik Anton Jakšič in potem so sledili drugi. Osilniško šolo, ki je bila na začetku enorazredna, je Deželni svet Kranjske leta 1914 razširil v dvorazrednico. Ker je bila učilnica samo ena, so imeli dvoizmenski pouk. Večinoma je poučeval samo en učitelj, ki je stanoval v šolskem poslopju. Ko je Osilnica prišla pod Savsko banovino (1931), je šola dobila upravitelja šole iz Velikega Iža (Hrvaška) in pouk je bil delno že v hrvaščini, prav tako šolska kronika, spričevala, dokumentacija.

Največ otrok je bilo 1894/95 - kar 213. Zaradi velikega števila otrok in precejšnje oddaljenosti nekaterih vasi so 1911. odprli šolo v Papežih in leta 1912 v Bosljivi Loki. Obe šoli sta bili v zasebnih prostorih, dokler niso dobili svojih.

Iz zapuščine župnika Jakšiča je nastal sklad za šolanje revnih in nadarjenih otrok iz Osilnice in Fare. Eden od teh, ki so dobili podporo, je bil župnik Jože Poje iz Padova (začetek 20. stol.). Jože Poje je imel 27. julija 1913 v Osilnici novo mašo.

Z razvojem šolstva in pismenosti je v šoli nastajala šolska knjižnica, ki je prerasla do povojnega časa v kar veliko knjižnico.

Prav tako so se posamezne družine naročale na knjižne izdaje, predvsem Mohorjeve družbe - Mohorjanke", katere podružnico so ustanovili leta 1885 v Osilnici. Število članov je z leti naraščalo (1908 je imela 24 članov, leta 1935 pa 61). Veliko domačij je imelo svoje knjižne zbirke in naročeni so bili tudi na časnike ter prav tako na verski tisk.

Biserna maša msgr. Jožeta Poje, Osilnica 1973

NOVA CERKEV V OSILNICI

Osilniška cerkev je postala zaradi vse večjega števila prebivalcev pretesna, potrebna je bila obnove. Velikega projekta, zidave nove cerkve, se je lotil župnik Anton Puščavnik Jakšič. Opremljanje sta potem dokončala župnika Matija Videmšek in Franc Henigman.

Staro taborsko cerkev in obzidje okrog nje so porušili in zgradili novo cerkev v novogotskem stilu (1875-76). Od prejšnje cerkve je ostal samo zvonik. Ob gradnji nove cerkve so prestavili pokopališče. Del posmrtnih ostankov so prenesli na novo pokopališče, del pa so dali v kostnico pod pevskim korom. Tu je tudi vzdan nagrobnik iz črnega kamna z mrtvaško glavo in letnicama 1749 in 1877 ter navedkom iz Jobove knjige "MISEREMI MEI IOB 19 CAP" (Usmilite se me, Job, 19. poglavje).

Stavba je zasnovana v obliki grškega križa z zelo kratkimi kraki. Osrednji prostor je prekrit s sferično kupolo na tendantivih. Prezbitrij je ožji od centralnega prostora in je ločen s polkrožnim slavlom. Vsi oltarji, prižnica in krstilnica so izdelani v novogotskem slogu. Glavni oltar, posvečen apostoloma Petru in Pavlu, je del domačina Petra Rutarja. Križev pot so postavili leta 1882. Stranske oltarje, ki so iz delavnice Janeza Šubica, so dodali pozneje, oltarne slike pa naročili pri Juriju Šubicu iz Škofje Loke leta 1886. Zbrali so denar za orgle, ki jih je napravil mojster Zupan iz Kamne Gorice leta 1886. Naslednje leto so postavili krstni kamen in naročili zvonove v Samassovi livarni zvonov v Ljubljani. Leta 1884 so postavili in blagoslovili veliki križ na novem pokopališču.

Desetega septembra 1887 je bila Osilnica praznično odeta, saj

je pričakovala visokega gosta. Že v mraku so možnarji naznanili prihod knezoškofa Jakoba Missia. Šolska mladina ga je pričakala skupaj z učiteljem Povšetom pred šolo pod slavolokom, na katerem je pisalo: "Šolska mladina Te srčno pozdravlja." Med lesketanjem sveč, zvonjenjem vseh zvonov in grmenjem možnarjev so župnik Franc Henigman s ključarji, župan Jože Ožura z občinskimi svetniki ter farani pospremili gosta v cerkev. Naslednji dan je knezoškof ob množici ljudi slovesno blagoslovil novo cerkev in podelil zakrament sv. birme.

Od stare cerkve se je ohranil manjši zvon z napisom »In onorem Beatae M. Virginis et S. Petre cuius patron ecclesiae fusa est haec campana. Adam Kokhel zu Laibach goss mich Anno 1644«. Večji zvon starejše cerkve, ki ga je naredil Antonius Samasa leta 1838 in drugi večji zvon iz leta 1877 (Albert Samasa) so sneli 16. januarja 1917 in prelili v topove med prvo vojno. Cerkev je leta 1924 dobila veliki in srednji zvon iz livarne Buhl v Mariboru. Največji zvon je darilo ameriških izseljencev in tehta 1009 kg. Cerkev so opremljali dlje časa s prispevki faranov. Tudi Karl Wilhelm, knez Auersperg je za opremo novozgrajene cerkve, za oltar in orgle, daroval - prispeval 400 fl.

Pri gradnji in opremljanju cerkve s prispevki faranov zasledimo tudi zanimive usode nekaterih družin. Tako se je Osilničan obvezal, da bo napravil cerkvene klopi po dogovorjeni ceni. Cena lesa je medtem zrasla in precejšnjo razliko je moral poplačati sam, ker je tako vztrajal gradbeni odbor. Družina iz Bezgovice, ki se je obvezala za določen prispevek, je morala prodati del kmetije, da bi izpolnila obljubo. Ker se s preostankom kmetije niso mogli preživljati, so za nekaj časa odšli celo v Ameriko.

Tudi podružnične cerkve so obnavljali s prispevki faranov. Za cerkev sv. Miklavža na Spodnjem Čačiču, ki je bila leta 1823 podaljšana, je leta 1888 naredil oltar Peter Rutar. Leta 1893 so v Bosljivi Loki v cerkvi sv. Vida zamenjali dve stoletji star oltar z novim, ki ga je prav tako naredil Rutar. Naslikal je tudi sliko sv. Vida z Materjo božjo na tronu v ozadju ter stranski podobi sv. Lucije in sv. Terezije.

Sveta Peter in Pavel, glavni oltar, detajl

VSAKDANJE ŽIVLJENJE V 20. STOLETJU

Življenje ljudi v dolini ni bilo lahko. Konec 19. stoletja so še vedno s krčenjem gozdov pridobivali obdelovalne površine. Družine so bile številčne in lačnih ust je bilo vse več. Imele so tudi po 10 in več otrok, žal je bila umrljivost velika. Tudi bolezni so zahtevale veliko življenj.

Kmetje so dobili zemljo ob plačilu delne odškodnine. Posest je kmetu dala nov zagon v razvoju, kolikor je bil pač sposoben in ne samo delaven. Nekatere kmetije so se začele drobiti zaradi zakona o dedovanju. Tisti, ki je nasledil, je moral izplačati brate in sestre. Če niso zmogli, so šle kmetije na dražbo, "na boben". Pokupili so jih premožnejši.

Problem zadolževanja slovenskega kmeta je bil vse bolj pereč, saj je šlo veliko kmetij "na boben". Reševanje kmečkega vprašanja se je konec 19. stol. lotil dr. Janez Evangelist Krek (1865-1917), ko so na njegovo pobudo začeli ustanavljati zadružne hranilnice in posojilnice. Te naj bi pomagale kmetom v krizi z ugodnejšimi kratkoročnimi posojili (nižje obresti) in varneje gospodarile z njihovimi hranilnimi prihranki. Kmet je bil do tedaj prisiljen pod oderuški obresti vzeti posojilo pri vaških oderuhih, ko je bila na primer slaba letina ipd. Temu vzgledu so sledili tudi kmetje v dolini in 15. maja 1909 je bil v Osilnici ustanovni zbor Hranilnice in posojilnice. Že ob ustanovitvi se je včlanilo veliko ljudi. Leta 1912 je bila ustanovljena podružnica Kmetijske družbe za Kranjsko, v katero se je včlanilo veliko kmetov (več kot 30). Družba je že prej podpirala nekatere projekte v dolini.

Industrializacija, ki se je začela v naših deželah, in gradnja žele-

znice je dala priložnost brezposelnim. V 19. stoletju so ljudje iskali možnosti zaslužka širom cesarstva in drugje. Mnogo ljudi iz doline je že v Avstro-Ogrski odšlo na delo v Ameriko (večinoma v ZDA), nekateri celo večkrat. Nekateri so ostali v "deželi številnih možnosti". Niso pozabili domačije in doline. Izseljenci, "Amerikanci", so po prvi vojni zbrali denar za novi zvon osilniške cerkve. Po vojni je marsikateri paket iz Amerike polepšal življenje domačih.

Prvo sveto obhajilo, Fanči Žagar in botra Pepca Ožura

Drugi so šli po takratni Avstro-Ogrski. Tudi med obema vojnama so hodili na "hauziranje" ali na delo. Med "hauziranjem" popravljajo in prodajajo ure ("vurmoharji"), brusijo orodja ("žagemajstri") ali krošnjarijo z drobno trgovino. Nekateri so odprli tudi trgovine in obrtne delavnice v Prekmurju, Međimurju, Podravini in Slavoniji.

Hodili so tudi na delo v slavonske in bosanske gozdove. Zbrali so se po skupinah - kompanijah (okrog 10-15), ki je imela vodjo, kasatarja. Skozi Osilnico so šle številne kompanije od Babnega Polja, Prezida do Bajt. Na ta dela so hodili v jesensko-zimskem času, ko ni bilo dela na kmetiji.

Prav tako so skupine ljudi hodile na delo v gozdove in rudnike v Francijo, Belgijo, Nemčijo. Samo leta 1930 je iz osilniške občine odšlo na delo v Francijo 40 ljudi! To je okrog 3 % vseh prebivalcev občine. Po drugi vojni pa so šli na delo v tujino "gastarbajterji", v Nemčijo in Francijo.

Prva svetovna vojna ni prizanesla cerkvam, saj so za potrebe vojske sneli nekaj zvonov in jih odpeljali. V župniji jih je ostalo le osem. Nekatero cerkev so bile v zelo slabem stanju, da je župnik Jakob Omahna razmišljal celo o podrtju dela cerkve sv. Egidija (ladje) in pozidavi na novo. Še sreča, da tega ni naredil, ker se je tako ohranil naš biser med cerkvami. Župnik Jakob Omahna, ki je prišel v Osilnico med prvo svetovno vojno, je bil v novi državi južnih Slovanov večkrat v sporu z uradno oblastjo. Bil je zaveden Slovenec in politično dejaven. Večkrat se je spoprijel z liberalci, ki so bili na oblasti v občini, in tudi verskih obredov ni želel podrežati proslavljanjem rojstnih dnevo članov kraljevskega dvora. Kot moralen človek je agitiral proti pijančevanju, ki je bilo zelo razširjeno. Moški so bili večinoma zdoma, na sezonskem delu (hauziranje, vurmoharstvo).

Ko so prišli domov, so veliko popivali. Večkrat se je sporekel s prebivalci Bosljive Loke zaradi "razvratnih" plesov ob žegnanjih ali z Žurgovci, ker ni maševal ob napovedanem dnevu. Bil pa je zelo dejaven na kulturnem področju (gledališče, glasba, predavanja).

Leta 1937 so poslali oltarne in druge Šubičeve slike na razstavo v Narodno galerijo v Ljubljano. Ob tej priložnosti so zamenjali oltarni sliko Poklon Treh kraljev in sliko sv. Kozma in Damijana ter še tri neznane slike s podstrešja za kopiji in nekaj denarja, ki so ga namenili za obnovo cerkve.

Osilnica pred drugo vojno (arhiv Cvetka Mejač - Jurkovič, Avstralija)

Pred drugo svetovno vojno se je župnik Franc Fister dogovarjal z občino in šolsko oblastjo o prodaji dela cerkvenega zemljišča ob župnišču za gradnjo nove, večje šole. Preprečili sta jo gospodarska kriza in vojna. Po vojni je nova oblast vzela del cerkvenega zemljišča in šolo zgradila na zemljišču, kjer je bilo do leta 1942 župnišče. Tega so namreč Italijani leto 1942 požgali prav tako tudi cerkev sv. Miklavža in večino vasi v občini: Malinišče, Padovo, Spodnji in Zgornji Čačič, Križmane, Podvrh, Bezgovico, Bezgarje, Papeže, Belico in Žurge. Prebivalce so odpeljali v internacijo, nekaj mož in fantov pa pobili. Med interniranci v Italiji je bil tudi osilniški župnik Franc Fister. Krvavi davek doline in dežele je bil velik.

Z novo oblastjo po vojni so prišli tudi novi problemi za cerkev. V spor z novo oblastjo je kmalu prišel župnik Karel Požun, ki je bil leta 1952 obsojen in zaprt. Župnik je zahteval odškodnino za del Vidma, cerkvene posesti, kjer so zgradili zadružne hleve. Oblastniki so ovirali tudi njegovo umestitev v župnijo, ker je prišel iz mariborske škofije.

Ker takrat v Osilnici ni bilo župnišča, je župnik Požun prebival na Plešcih in skrbel tudi za tamkajšnjo, hrvaško župnijo. To je bil čas, ko so porušili kapelico pri Bosljivi Loki, vendar o tem niso obvestili župnije. Počasi pa se je življenje normaliziralo in birmanci so po večkratnih napovedih le pričakali škofa Vovka v Osilnici. Žal pa sta bili poškodovani cerkvi v Papežih in v Žurgah, kjer so dopustili, da je po požaru leta 1968 propadel poslikan leseni strop.

Prvo sveto obhajilo, župnik Karel Požun, 1958 (arhiv Tone Tomec)

Prvo sveto obhajilo, župnik Vincenc Toš, 1969 (arhiv Anica Štimec)

ŽUPNIJA DANES

Župniki so se pogosto menjavali, kar ni bilo dobro za župnijo. Komaj je župnik prišel in dobil vpogled v razmere, je že odšel. Leta 1979 so zgradili novo župnišče, ki pa je le kratek čas nudilo domovanje osilniškemu župniku (1980-2004).

Sv. Štefan, sveta maša in blagoslov konj, Padovo 2016 (foto Igor Kastelic)

Od 2004 župnijo upravljajo iz Fare, tudi sedaj, ko je od leta 2022 župnija Osilnica del pastoralnega območja, ki obsega še župniji Fara in Banja Loka.

Prvo sveto obhajilo, Kristina Kovač in Aleks Kamenščak, Osilnica 2009

Žal je veliko prebivalcev po vojni zapustilo dolino. Mladi so namreč po končani šoli ostajali v mestih. Ljudje, ki so ostali v dolini, so ob pomoči drugih začeli postopoma obnavljati cerkve v župniji. Najprej so obnovili pogorelo cerkev sv. Miklavža na Spodnjem Čačiču, prekrili so streho na cerkvi v Žurgah in obnovili cerkev v Papežih, restavrirali cerkev v Ribjeku, prenovili v Bosljivi Loki, prenovili zvonik v Osilnici. Leta 2009 pa so praznovali 500 let župnije.

Procesija za Telovo, Osilnica 2007 (arhiv Tone Žagar)

Na pobudo mladih Osilničanov, ki so se v sedemdesetih letih povezali v civilno gibanje za razvoj doline, se je začela akcija za prekritje strehe cerkve sv. Egidija v Ribjeku. Pri občinskih možeh v Kočevju, takrat je bila Osilnica del kočevske občine, so dobili podporo, da so vsaj začasno rešili svetišče pred propadanjem. Restavratski center Republike Slovenije je potem v letih od 1986 do 1999 obnovil cerkev sv. Egidija, biser cerkva v dolini.

Svečanost pri kapelici na Šajbniku, 2019 (foto Igor Kastelic)

ŽUPNIJSKA IN PODRUŽNIČNE CERKVE

SVETA PETER IN PAVEL, OSILNICA

Sveta Peter in Pavel, glavni oltar (foto Janez Ožura)

Sedanja cerkev sv. Petra in Pavla je na prostoru starejše iz 14. stol., ki so jo podrli leta 1875 in zgradili novejšo (1876) v obliki grškega križa z zelo kratkimi kraki in triosminskim zaključenim prezbiterijem, verjetno po načrtih Cividinija iz Broda. Posvečena je bila 11. septembra 1887.

Osrednji prostor je prekrit s sferično kupolo na tendativih. Prezbitrij je ožji od centralnega prostora in je ločen s polkrožnim slavolokom. V tlorisu obsega tri obočne pole in triosminski zaključek, vse v novogotskem stilu. Prezbitrij obdajata prizidka, stari zvonik in zakristija.

Posamezni arhitekturni členi cerkvene notranjščine so poudarjeni z naslikano rastlinsko ornamentiko. V temenu slavloka je naslikan papeški grb. Oprema je novogotska.

Veliki oltar sv. Petra in Pavla, delo domačina Petra Rutarja, ima lesen nastavek. Na menzi je manjši ciborij kvadratnega tlorisa, ki se zaključi kot gotski kor z okni. Pod ciborijem je tabernakelj, ki ima na vratcih relief keliha s hostijo. Ob ciboriju klečita kipa angelov adorantov. Ciborij je vpet v srednji del tridelnega oltarnega nastavka s šilasto zaključeno osrednjo nišo, ki ima na hrbtu okroglo barvno okno. V niši sta kipa sv. Petra s ključi in sv. Pavla z mečem, visoka 140 cm. Pod baldahini tridelnega zaključka srednjega dela oltarja stojijo kipi treh svetnic: levo je sv. Lucija z očmi na pladnju, v sredini Mati božja z Jezuškom in desno sv. Katarina s polomljenim kolesom.

Pod baldahini oltarnih kril stojita kipa, na levi sv. Anton Padovanski in na desni sv. Jurij, ki ubija zmaja.

Vse tri stranske oltarje (Matere božje, sv. Treh kraljev, sv. Kozme in Damijana) je naredil Ivan/Janez Šubic leta 1887. Na oltarju Matere božje sicer najdemo zapis "Ivan Šubic, podobar etc. iz Škofjeloke na

Gorenskem je postavil te tri altarje pod župnikom Franc Henigman 10/3/1887". V dopisu knezoškofijskemu ordinarijatu z dne 6. 7. 1886 pa je naveden kot Janez Šubic.

Vsi altarji so novogotski, enako veliki in enako oblikovani: preprosto antemij, razdeljen v tri polja. Enodelni oltarni nastavek je iz dveh marmoriranih stebrov, ki se zaključita s fialami na vrhu. Stebra obstopata šilasto uokvirjen tron s sliko, nad njim timpanon. Ob stebrih stojita niši s kipi.

Oltarne slike so naročili pri Juriju Šubicu. Slike je naredil, ko je prišel iz Pariza. Župnik Henigman ga je takrat prestregel v Ljubljani in ga pregovoril, da je le naslikal naročene slike za že pripravljene altarje. Šubic je naslikal vse tri oltarne slike v eni sami noči. Namreč, po "kavarniškem večeru" sta šla s prijateljem v atelje, da mu je pridržal svetilko in do jutra so bile slike gotove.

Desni oltar, sprednji ob slavočno steni, na južni strani je posvečen Materi božji. Mati božja z Detetom je delo Jurija Šubica. Na levi strani je kip sv. Jožefa in na desni sv. Joahima. Na menzi stoji kip Lurške Matere božje, ki naj bi bil iz Kočevske Reke. Na oltarni sliki Matere božje so nekaj desetletij kasneje "popravili" pogled Marije, da gleda navzdol na ljudi.

Desni stranski oltar, južna stran, je postavljen ob ostenje slavočne odprtine južnega kraka cerkve. V tronu je slika svetih Kozma in Damijana, ki je kopija, ker originalno delo Jurija Šubica hranijo v Narodni galeriji v Ljubljani. Pod levim baldahinom je kip sv. Antona Puščavnika, pod desnim kip sv. Florijana. Na menzi stoji tabernakelj. Leta 1931 je osilniški podobar in rezbar Jože Jarm naredil Božji grob, ki je v menzi oltarja. Na menzi je v sredini kip sv. Terezije, darilo domače "Američanke".

Mati božja z Detetom, stranski oltar (foto Janez Ožura)

Sveta Kozma in Damijan, stranski oltar (foto Janez Ožura)

Poklon Treh kraljev, levi stranski oltar (foto Janez Ožura)

Prižnica (foto Janez Ožura)

Levi stranski oltar, na severni strani, sv. Treh kraljev je postavljen ob ostenje severnega kraka cerkve. V tronu je slika Poklon Treh kraljev, ki je tudi kopija, delo Jurija Šubica. Originalna oltarna slika je v Narodni galeriji v Ljubljani. Pod levim baldahinom je kip sv. Apolonije, pod desnim kip sv. Neže z mečem in jagnjetom.

Kakor vidimo, so slike na stranskih oltarjih, Poklon Treh kraljev ter Kozma in Damijan, Mati božja, delo Jurija Šubica. Za razstavo Šubica leta 1937 v Narodni galeriji so posodili vse tri slike in še nekaj drugih. Narodna galerija je odkupila Poklon Treh kraljev in sv. Kozma in Damijan, za župnijo pa so naredili kopiji, ki sta sedaj v Osilnici. Originala sta v Narodni galeriji na ogled.

Prižnica, ki je ob slavoločni steni na severni strani ladje, ima preprosto poligonalno kancelo, okrašeno z novogotskimi motivi v obliki šilastih oken s krogovičji. Piramidasto dno je sklenjeno s pinijevim storžem. Za hrbtišče služi delno posnet in dekorativno poslikan pilaster slavoločne odprtine in na vrhu je v steno vpeta poligonalna baldahinasta streha, okrašena s fialami.

Križ s Križanim pri prižnici je delo Petra Rutarja. Križev pot je izdelan v olju na platnu leta 1882 in je delo nemškega slikarja.

Brata Zupan iz Kamne Gorice sta 1886 naredila orgle z 12 registri.

Ob vhodu je krstilnica iz leta 1887. V njej je novogotski krstni kamen z leseno novogotsko omarico in kip sv. Frančiška Asiškega. Leta 1887 je cerkev dobila 4 nove kamne: krstni in 3 kropilne, ki jih je izdelal Vinko Čamernik, kamnosek iz Ljubljane.

Pod pevskim korom je v steno vzdana nagrobna plošča iz črnega kamna z napisom / 1877 MISEREMINI MEI IOB 19 CAP / 1749 (Usmilite se me, Job, 19. poglavje).

Ob severnem in južnem kraku cerkve sta spovednici z novoromanskimi elementi.

Zvonik je ostal od starejše cerkve in ima tri zvonove. Najstarejši je iz leta 1644, veliki in srednji sta iz leta 1924. Pod neogotsko piramidasto streho zvonika so po izgradnji nove cerkve namestili cerkveno uro, ki so jo pred leti modernizirali.

PODRUŽNIČNE CERKVE

Osilniška dolina je dolina številnih cerkva in kapelic na obeh straneh Kolpe in Čabranke. Romanja ob praznikih so se ohranila in vse več ljudi, ki so se odselili, pride tedaj v dolino. Takrat se med pogovori s sorodniki, prijatelji in znanci v mislih vračajo v čas, ko so bili še mladi in je bilo polno življenja po številnih vaseh v dolini in deželi.

SVETI EGIDIJ (TILEN), RIBJEK

Sveti Egidij (Tilen), Ribjek (foto Igor Kastelic)

V sam vrh osilniških cerkva postavljamo eno najstarejših cerkva, ne samo v dolini temveč tudi na Kočevskem, cerkev sv. Egidija. Restavriranje cerkve je bilo dolgotrajno in bogato poplačano. Odkrita je bila lepota, ki so jo zastirali številni beleži in preslikave. Potrjena je bila domneva, da je cerkev za stoletje starejša, kot se je sprva domnevalo. Zgrajena je bila že v drugi polovici 16. stoletja, po turških vpadih. Lopa je bila prizidana kasneje. Zunanost cerkve je bogato okrašena s šivanimi robovi, poslikanimi okenskimi špaletami, posvetilnimi križi in ostanki fresk. V celoti ohranjena pozno renesančna arhitektura je obogatena z izjemno kvalitetno zgodnje baročno opremo.

Ustavimo se še pri gradnji in opreми cerkve. Ljudje iz doline so pomagali graditi številne cerkve. Brez njih ne bi bilo tega kulturnega bogastva, ki ga moramo varovati, obnavljati in hraniti za naslednje rodove. Pri tem so jim pomagali tudi njihovi dušni pastirji. Tako je župnik Ivan Jakob Roth dal napraviti iz lastnega premoženja baročni oltar sv. Egidija v Ribjeku. Njegov naslednik Peter Janež je dodal še dva stranska baročna oltarja, sv. Barbara in sv. Anton Padovanski. Oba župnika sta umrla v Osilnici.

V prvi svetovni vojni je bila cerkev hudo poškodovana in takratni župnik Omahna je predlagal škofiji, da jo porušijo. Na srečo ni dobil dovoljenja. Dr. Marijan Zadnikar je že leta 1947 omenil, da se je pod beležem pokazala stenska slikarija. Tisti časi niso bili za restavriranje cerkva in čakati je bilo treba do samostojne Slovenije. Cerkev je bila z večkratnimi popravili ter nazadnje restavriranjem rešena. Tako je v sedemdesetih letih pomagalo gibanje "Akcijska za razvoj Osilniške doline", ki je zbralo nekaj denarja, nekaj pa je dal tudi kočevski občinski odbor za kulturo, ki ga je takrat vodil prof. Miloš

Humek, človek zapisan umetnosti.

Cerkev je s konca 16. stol., ko je prenehala turška nevarnost. Restavrirana je bila konec 20. stol. Arhitektura je poznorenesančna z bogato dekorativno poslikavo na zunanji strani cerkve. Na vseh vogalih cerkve in zvonice so šivani robovi. Naslikane so rozete s posvetilnimi križi in okenske špalete. V cerkvi zgodnje baročna cerkvena oprema s tremi zlatimi oltarji in prižnico.

Sveti Egidij (Tilen), notranjost

Glavni oltar, ki je datiran z letnico 1681 in je posvečen sv. Egidiju, sodi v skupino zlatih oltarjev. Zlati veliki oltar je tridelen. Naprej pomaknjena stojita stebra z apliciranim rezljanim okovjem, ki sta na vrhu okrašena z angelskima glavicama. V polkrožno zaključeni

srednji niši je kip sv. Egidija s popotno palico in knjigo. V stranskih nišah sta kipa sv. Antona Padovanskega z Jezuščkom in sv. Ahaca s palmovo vejico in mečem. Na okrajkih atike sedita kipa angelov s trobentama, v niši stoji kip Marije kraljice z Detetom. Osnova oltarja, ki je pokrita s pozlačeno ornamentiko, je delno okrašena z rdeče-črno šahovnico ali z modrimi valovnicami na črnem dnu.

Sv. Egidij (Tilen), glavni oltar (foto Janez Ožura)

Na zadnji strani srednje predele je napis: *HOC ALTARE FACVUM E. IN / HONOREM STORVM AEGIDI/ANTONY ACHATY PROPRIIS SUMPTIBUS SUB ADM./RDO NOBILI ET DOCTISSIMO DNO JOANI JACOBO / RATTHT TUNC TEMPORIS PAROCHO / SYNDICI FUERE THOMAS STIMAC ET SIMUN STIMAC / OCTOBRI 4 ANNO 1681.*

Med zlate oltarje uvrščamo tudi oba stranska oltarja, sv. Barbare (levi) in sv. Antona Padovanskega (desni), ki sta nastala 1697, kar je zapisano zadaj na predeli.

Sveta Barbara, levi stranski in naslikani oltar (foto Janez Ožura)

Oltar sv. Barbare je v osnovi enodelen s stranskima konzolnima deloma. V niši med tordiranima, z vinsko trto preraščenima stebroma stoji kip sv. Barbare z grajskim stolpom in palmovo vejico. Na volutnih konzolah stojita kipa sv. Neže z jagenjčkom in sv. Cecilije s trobento v roki. V niši atike je skupina sv. Ane, ki drži Marijo in nad njima plava golob sv. Duha. Zraven na krilih atike stojita kipa sv. Agate s prsmi na pladnju in sv. Doroteje s košaro cvetja.

Sv. Anton Padovanski, desni stranski in naslikani oltar (foto Janez Ožura)

Oltar sv. Antona Padovanskega je tudi enodelen. Ohranjen je z enim krilom z letnico 1697. V osrednji niši je kip sv. Antona Padovanskega z Jezuščkom in nad stebri sta reliefa diakonov. V atiki je kip sv. Ignacija v mašniški obleki in s kelihom v roki. Ob krilih stojita dva angela.

Na slavoločni steni sta naslikani oltarni arhitekturi, ki sta služili kot okvir za sliko. Datirani sta pred letom 1680. Na okrajkih severnega oltarja sta angela s trobentama in med njima stoji sv. Katarina z mečem in kolesom. Na južnem oltarju sta preroka z napisnima trakovima in med njima Marija, ki ji štiri angeli pridržujejo plašč, dva pa nad njeno glavo držita krono.

Prezbiterij je banjasto obokan, sozvodnice pa zaključujejo naslikani križi. V ostenju slavaloka je na ometu skica bradate moške glave in dveh ženskih figuric ter znak ob kropilniku.

V cerkveni ladji je lesen kasetiran strop, razdeljen je na 48 patroniranih kvadratov iz leta okrog 1650. Kvadrati imajo šablonirane vzorce z veliko središčno rozeto, manjšimi stranskimi krogi in kvadrati v oglih. Vzorci šablon različnih barv se ponavljajo in so med seboj usklajeni.

Ob severni cerkveni steni stoji prižnica s slikami štirih evangelistov: sv. Janez, sv. Matej, sv. Luka in sv. Marko.

Sv. Egidij nas spomni na strah, trepet in grožnje tedanje dobe, ko je tem krajem grozila turška nevarnost. Ohranila se je tudi ljudska pripoved o okamenelem Možu - lovcu in njegovi družini, ki se je na praznik Matere božje odpravil na lov. Ob Možu na Loški steni bomo videli na grebenu nad Ribjekom še kamnita stebra Babo in Otroka.

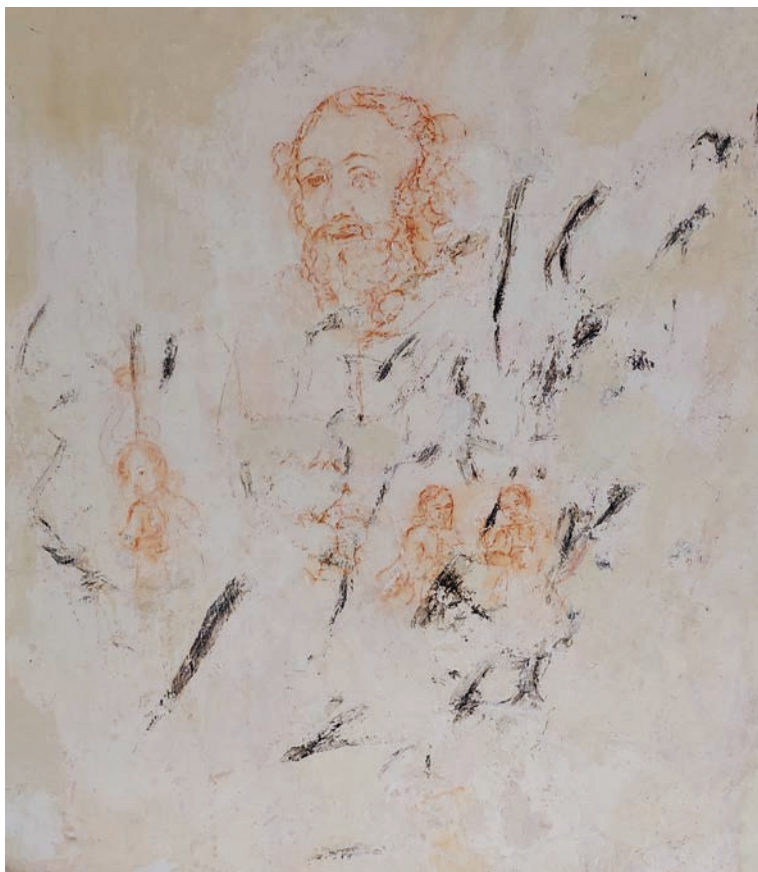

Sveti Egidij (Tilen), prižnica (foto Janez Ožura)

Cerkev, posvečena sv. Egidiju - Tilnu, stoji na črti, ki povezuje okamenelega Moža na Loški steni in Sveto goro. Sv. Egidij je znan

kot puščavnik, ki se je umaknil v samoto ob potočku in votlini. Prehranjeval se je z zelišči in koreninami. Bog mu je poslal v pomoč košuto. Kraljevi lovci so jo zasledili in lovili. Puščica, namenjena njej, je ranila puščavnika, košuta pa je krotko ležala ob njem. Kralj je oskrbel puščavnika, da je ozdravel. Ker je Egidij zavrnil darila, je kralj dal zgraditi samostan. In mi imamo tu okamenelega lovca, ki je lovil in streljal ter ob potoku cerkev sv. Egidija.

Lopa je bila prizidana pozneje. Zraven cerkve je pokopališče.

Sv. Egidij, slika na oboku

SVETI MIKLAVŽ, SPODNJI ČAČIČ

Sveti Miklavž, Spodnji Čačič (foto Igor Kastelic)

Cerkev sv. Miklavža se omenja v listinah leta 1526 v seznamu cerkvenih dragocenosti. Po nastanku je starejša od sv. Egidija v Ribjeku. Skrita je očem iz doline in je bila varna pred turško nevarnostjo.

Ko je leta 1753 goriški nadškof Karel Mihael Attems opravljal vizitacijo, je bila cerkev v zelo slabem stanju. Imela je tri neposvečene oltarje, dva zvonova, z letnicama 1554 in 1691, in neblagoslovljeno pokopališče.

Cerkev ima v tlorisu kratko pravokotno ladjo in enako širok tristrano zaključen prezbitერიj, ki je bil prizidan leta 1823, ko so cerkev

podaljšali. V novi prezbitorij so namestili oltar, ki ga je leta 1888 naredil Peter Rutar in so ga blagoslovili naslednje leto. Cerkev je imela tudi lesen nadstrešek nad portalom.

Sveti Miklavž, prezbiterij (foto Janez Ožura)

2. avgusta 1942. je bila cerkev požgana, ko so Italijani požgali Čačič. Bila je edina cerkev, ki je bila požgana. Na pogorišču so ostale ladijske stene, zvonik z dvema odprtima linama in prezbiterij z deloma ohranjenim obokom. Ohranil se je le ostanek nekdanjega oltarja, ki ga je naredil Peter Rutar.

Po vojni so cerkev obnovili na temeljih in zidovih požgane cerkve in jo počasi opremljajo. Zvončnica z dvema linama ima še vedno en zvon, ki ima napis: *LIENHART GIESSER MDLIII*. Drugi, ki je poškodovan, je v cerkvi. Namreč, po prvi vojni so odnesli oba zvona, da so nadomestili tiste, ki so jih med vojno prelili v topove.

Kip Srca Jezusovega, ki stoji v niši oltarja, je delo Staneta Jarma kot nadomestilo za očetov kip pred vojno.

Vaščani so postavili tudi novo lopo nad portalom. Okrog cerkve je pokopališče. Pokopališki križ z lesenim korpusom je delo Staneta Jarma.

Ljudsko izročilo sicer govori o čačiški cerkvi, da je najstarejša v dolini. Prvotno osilniško cerkev so porušili in zgradili novo leta 1876 in tako je postala najstarejša cerkev v župniji.

Zakaj je bilo toliko neposvečenih oltarjev v župniji ob vizitaciji? Leta 1751 se je goriška nadškofija ločila od videmske in je bila pod vplivom Habsburžanov in ne Benečanov. Benečani so obvladovali oglejsko in potem videmsko nadškofijo. Šele sedaj so lahko goriški škofje vizitirali po slovenskem delu habsburške monarhije (Goriška, Kranjska), tudi v osilniški župniji.

Sv. Miklavž, oltar Srca Jezusovega (foto Janez Ožura)

SVETI MIHAEL, PAPEŽI

Sveti Mihael, Papeži

Cerkev sv. Mihaela, ki se omenja v 16. stol. kot taborska cerkev v Belci, se dviga na okljuku ceste v vas. Ima pravokotno ladjo in tris-

trani zaključen prezbitერი. Cerkev je imela ob vizitaciji goriškega nadškofa Karla Mihaela Attemsa leta 1753 tri neposvečene oltarje (sv. Mihael, sv. Lenart in Marija Vnebovzeta), prižnico, dva zvonova in okrog cerkve pokopališče. Zvon ima letnico 1729. Imela je tudi lesen, poslikan strop, ki pa so ga 1911 odstranili, novega pa niso dokončali.

Cerkev je med vojno ostala cela, vendar ostrešje in notranja podoba sta bila po vojni v slabem stanju. Nekaj časa je bila spremenjena celo v senik in šele 1969. obnovljena.

Kip Marije z Jezusom

Sedaj ima cerkev en sam oltar, ki ga je leta 1900 naredil Peter Rutar, prav tako oltarno sliko sv. Mihaela v boju s hudičem. Oltarno sliko sv. Mihaela so nekaj časa po drugi svetovni vojni hranili na Plešcih. Po obnovi cerkve so jo spet vrnili. Pred slavalokom je še "rešeni" kip Marije z Jezusom, ki stoji na lebdeči zemeljski krogli ob desnem materinem kolenu. Ostali kipi so se "porazgubili".

Na menzi stoji majhen tabernakelj empirskih oblik in na vratcih je naslikan kelih s hostijo.

Je ena izmed dveh podružničnih cerkva, ki imata po dva zvonova. Obnovili so jo in dodali tudi leseno vhodno lopo, ki ima ob vhodu vzidan kamnit kropilnik. Obzidje okrog cerkve in pokopališča nam nakazuje območje nekdanjega tabora.

Sveti Mihael, glavni oltar, Papeži

SVETI VID, BOSLJIVA LOKA

Cerkev sv. Vida v Bosljivi Loki se omenja ob vizitaciji goriškega nadškofa Karla Mihaela Attemsa leta 1753, ko je imela še dva neposvečena oltarja (poleg glavnega še oltar sv. Boštjana in Roka), v zvoniku pa kar dva zvonova. Sklepamo, da je bila zgrajena že v 17. stoletju, kakor večina cerkva v dolini.

Sveti Vid, notranjost, Bosljiva Loka (foto Igor Kastelic)

Cerkev ima pravokotno ladjo s tristranim zaključenim prezbitrijem, linastim zvonikom in prizidano lopo. Prezbitrij ima banjasti obok s sozvodnicami, ki nas spomnijo na starejši v cerkvi sv. Egidija v Ribjeku. Široka zvončnica ima dve lini za zvonove in dva zvonova, čeprav je bil en zvon prelit v topove med prvo svetovno vojno.

Cerkev so obnovili leta 1893. Takrat so ob preurejanju odstranili lesen, poslikan strop ter dve stoletji star, sicer črviv oltar. Nadomestili so ga z novim, novogotskim, ki ga je naredil Peter Rutar leta 1893. Pozneje je obnovil tudi stranska oltarja in naslikal sliko patrona sv. Vida ter ostale slike v cerkvi. Ob straneh oltarja sta visoki krilni edikuli z baldahinom, pod njim stojita kipa sv. Lucije in sv. Terezije Velike. V tronu je kip Pieta, zapira pa ga Rutarjeva slika mučeništva patrona, sv. Vida. Na menzi stoji tabernakelj, ki ima na vratcih naslikan kelih s hostijo.

Stranska oltarja ob slavaloku sta iz 18. stol. (volutna arhitektura z vazami). Južni oltar ima sliko sv. Jerneja, severni pa sliko sv. Boštjana in Roka. Slike svetnikov naj bi naslikal Rutar leta 1893 ali malo kasneje.

Na severni steni je lesena prižnica, ki ima preprosto kancelo z volutastimi vogalnimi pilastri in s pinijevim storžem sklenjeno piramidasto dno. Prižnica je poslikana z živahno rdečo in modro marmoracijo, na stranicah kancele so dekorativni cvetlični motivi. Na zahodni strani je lesen pevski kor, poslikan podobno kot prižnica. Napis za velikim oltarjem: Polepšana cerkev / 11. juna 1926/ Pavel Štimec/Maljer nam govori, da je bila takrat prenovljena.

Pred leti so obnovili fasado in tudi notranjost cerkve. Pod obnovljeno lopo je na desni strani portala kamnit kropilnik z nogo. Okrog cerkve je pokopališče. Ohranjeno je veliko starejših nagrobnikov.

Sveti Vid, glavni oltar (foto Igor Kastelic)

Sveti Vid, Bosljiva Loka (foto Igor Kastelic)

SVETI DUH, ŽURGE

Sveti Duh, Žurje (foto Igor Kastelic)

Cerkev sv. Duha je iz 17. stol. in stoji pred vasjo. Pot k cerkvi vodi iz zahodne strani in proti vzhodu se zvrstijo zidana lopa, pravokotna ladja in tristrano zaključeni prezbiterij. Ob vizitaciji goriškega nadškofa Karla Mihaela Attemsa leta 1753 je imela tri neposvečene oltarje. Eden od stranskih je bil oltar sv. Elije. Imela je tudi prižnico s križem, en kelih in dva zvana.

Ob popisu cerkve leta 1947 je Zadnikar našel na slavoločni steni tablo z napisom: renovata fuit su Andrea Mihitsch parrocho existente 1755. Kronogram tega daje letnico 1729. Ista letnica je z rimski-

mi številkami nad desno zvončnico, kar naj bi pomenilo gradnjo cerkve. Vhodna lopa je bila prizidana kasneje in ima ob portalu vzdan kamnit kropilnik.

Svet Duh, glavni oltar, Žurje

V preteklosti je imela cerkev bogatejšo cerkveno opremo. Veliki oltar v baročni tradiciji je naredil 1839 Matevž Naglič, kar potrjuje tudi zapis zadaj. V oltarni niši je sv. Trojica: levo sedi na oblakih

Kristus, desno Bog Oče in med njima je bil v vencu žarkov golob sv. Duha med dvema angelskima glavicama. Ob tronu sta dva kipa, sv. Jakob in sv. Avguštin. Oltar je poslikan z belo-rumeno in rdečkasto marmoracijo. Za oltarjem sta še poškodovana kipa, ki sta verjetno Nagličeva.

Stranskih oltarjev ni več, sta pa tam obešeni dve nekdanji oltarni sliki. Na menzah pod slikami so kipi svetnikov, sv. Urh, Marija z Detetom in bradati svetnik.

Cerkev je imela poslikan kasetiran strop s 30 polji, ki pa je ob udaru strele leta 1968 pogorel oziroma je kasneje strohnelo, kar je ostalo. Leta 1971 so to odstranili kakor tudi leseni pevski kor s poslikano ograjo. Namesto škodlaste kritine so cerkev pokrili s pločevino in čaka na obnovo.

Na zunanji strani so še opazni v opečnati barvi naslikani talni zidec, stenski okvirji in šivani vogali z motivom diamanta.

Cerkev ima en zvon, čeprav ima dve lini v zvončnici. Ko so med prvo svetovno vojno pobirali zvonove po osilniških cerkvah, so odnesli tudi enega iz Žurg. Na lini zvonika je letnica 1729, v njej pa 1737 in P.L.1936. Cerkev je bila v novejšem času delno obnovljena. Malo naprej je pokopališče.

SVETA ANA IN JOAHIM, PEŠČENEC

Sveta Ana in Joahim, Peščenec (foto Igor Kastelic)

Sveta Ana in Joahim, romarska cerkev - kapela na Peščencu (355 m) nas pozdravi ob vstopu v Osilniško dolino. Postavljena je na okljuku Kolpe, ki si je tu utrla pot proti Kostelu.

Zgrajena je na živi skali, zato ima nekoliko nepravilen tloris. Cerkevna ladja je pravokotna in ima ožji, tristrani zaključeni prezbiterij.

Sveta Ana in Joahim, Peščenec

Omenja se že leta 1753, ko je imel vizitacijo goriški nadškof Karel Mihael Attems. Oltarna slika sv. Ane z Marijo in Joahimom je starejša od oltarja iz 19. stol. Ob severni steni je lesena prižnica brez strehe. V ladji stojita ob slavlouku zidani menzi stranskih oltarjev. V oltarnem tronu je slika Sv. Ane, ki uči Marijo brati s sv. Joahinom. V atiki je slika sv. Simona v pokrajini s cerkvijo.

Polkrožen portal je iz lehnjaka, v osi nad njim pa se dviga lesen zvonik. Ob vznožju je pokopališče.

Križani, detajl, Osilnica, Stane Jarm

DUHOVNIKI ŽUPNIJE OSILNICA

Do 16. stol. v naših arhivih ni podatkov o prvih župnikih osilniške župnije.

- 1526 - po opisih cerkvenih dragocenostih sklepamo, da sta bila v Osilnici dva duhovnika.
- 1570 se omenja prvi znani župnik Gregor Moratovič, ki ga zasledimo še 1616.
- 1638 je bil v Osilnici župnik Ivan Peterlin.
- 1681 do smrti 1695 je bil župnik Ivan Jakob Roth, umrl v Osilnici.
- 1695 do smrti 1706 je bil župnik Peter Janež, umrl v Osilnici.
- 1706-1718 je bil župnik Frančišek Kosler, 1718 je odšel v Črmošnjice in se 1727 vrnil upokojen v Osilnico.
- 1718-1722 je bil župnik Jakob Schleimer, odšel v Kočevsko Reko.
- 1723-1727 je bil župnik Jakob Jožef Kozler, prišel iz Črmošnjic.
- 1727-1754 župnik Andrej Mihič, odšel v Črmošnjice.
- 1754 -1756 župnik Frančišek Karol Loy, odšel v Črmošnjice.
- 1757 do smrti 1769 Frančišek Jožef de Steinberg, prišel iz Kočevske Reke.
- 1769-1774 župnik Matija Lubi, odšel v Mozelj.
- 1773 (74)-1799 Jurij Rom, prišel iz Koprivnika in odšel v Črmošnjice.
- 1799-1823 župnik Anton Puščavnik Krašovec (Chrastabiz).
- 1823-1824 administrator Jožef Antončič.
- 1824-1845 je bil župnik Lenart Janež, rojen 1782 na bližnjem Kozjem Vrhu.

- 1845-1858 je bil župnik Janez Nepomuk Černivec.
- 1858-1877 je bil župnik Anton Puščavnik Jakšič.
- Od 1877 je bil upravitelj in od 1882 do 1885 župnik Matija Videmšek.
- Od 1885 je bil upravitelj in od 1888 do 1893 župnik Franc Henigman.
- 1893 je postal župni upravitelj in od 1898 do 1902 župnik Anton Žnidaršič.
- 1902-1906 je bil župni upravitelj Alojzij Jerič.
- 1906-1915 je bil župni upravitelj Jakob Bajec.
- 1915 je bil župni upravitelj Janez Klavžar.
- 1915-1929 je bil župnik Jakob Omahna, odšel v Dragatuš.
- 1929 je bil administrator in od 1930 do smrti 1933 župnik Janez Pirkovič.
- 1933-1938 je bil župnik Frančišek Klopčič.
- 1938-1945 je bil župnik Franc Fister, ki je bil med vojno interniran v Italijo.
- 1945 je bil soupravitelj Peter Flajnik.
- 14. julija 1945 je vnovič nastopil župnik Franc Fister, ko je nova oblast dala soglasje.
- 11. sept. 1945 do 1969 je bil župnik Karel Požun.
- Leta 1952 je dva meseca nadomeščal Josip Poslek, župnik iz Turkov.
- 1969-1980 je bil upravitelj Anton Pogorelec, dekan na Fari.
- 1969 je bil duhovni pomočnik Vincenc Toš, odšel v kartuzijo Pleterje.
- 1969-1977 je bil duhovni pomočnik Stanislav Dolšak, odšel v Bogoslovno semenišče v Ljubljani.

- 1980-1991 je bil župnik Mihael Sušnik, odšel v Moravče.
- 1991-1992 je bil župnik France Mervar, odšel v Vodice.
- 1991-1993 je bil župnik jezuit p. France Šetar.
- 1993-1996 je bil župnik Cveto Jurak.
- 1996-2004 je bil župnik Jože Brilej, odšel na Vrhniko.
- 2004-2008 je bil župnik Ivan Potrebuješ, tudi župnik na Fari, soupravljal župnije Banja Loka, Kočevska Reka in Borovec; odšel v Kovor pri Trziču.
- 2008-2020 je bil župnik Andrej Pažur, prišel iz Kočevja, odšel v Cerklje na Krki.
- 2022 je prišel župnik Gregor Kunej, župnik tudi na Fari in v Banja Loki, prišel iz Črnomlja.

Osilniško okno, pogled na Osilnico (foto Igor Kastelic)

PABERKOVANJE IZ DOLINE

Prihajate v deželo Petra Klepca. Ljudski junak Peter Klepec je po rodu iz Osilniške doline. O njem boste slišali veliko pripovedi. Prisluhnite ljudem in njihovi govorici, ne glede na kateri strani meje ste. Spoznali boste, da govore enako, imajo pa lokalne posebnosti. Govor je mnogo bližji notranjskemu kakor kostelskemu.

Iz doline in dežele so ljudje hodili na sezonsko delo - hauziranje. Bili so priznani urarji - vurmoharji, ki so delali tja do Budimpešte in Dunaja. Na vurmoharja nas spomni priimek Štimec ali Štimac.

Žene iz Bosljive Loke so znane po izdelovanju rož iz krep papirja.

Osilnica je izhodišče za ogleda in pohode. Poti vas pripeljejo na izvire rek in potokov (Kolpa, Gerovčica, Čabranka, Mirtoviški potok) ali na bližnji hrib (Loška stena, Krokar, Krempa, Sv. gora, Hrib, Tabor-ska stena).

V dolino pripeljejo posodobljene ceste ob Kolpi ali Čabranki. Cesta, ki se preko Strme rebri (993 m n/m) spusti po serpentinah do Osilnice (296 m n/m), pritegne številne motoriste, kolesarje in tudi longboarderje s celega sveta.

Med ogledi cerkva boste videli dela domačih umetnikov: oltarje, kipe in slike. Ustvarjali so doma v dolini, po Sloveniji in Hrvaški.

Peter Rutar (1856 Cerčno - 1948 Sela - Osilnica), ki je znan po številnih slikah in kipih ter oltarjih na Slovenskem in Hrvaškem. Rutar je prišel iz Cerkljanskega popravljati oltarje na Plešcih in se ustalil na Selih, kjer je kupil hišo ter se poročil. Zanimiva so njegova prizadevanja, da je postal osilniški občan z domovinsko pravico (1897). Imel je delavnico z več pomočniki, tudi iz Italije. Delal je po naročilu za cerkve v dolini, deželi in na Hrvaškem. Veliko del iz njegove delavnice boste našli po cerkvah v dolini in deželi Petra Klepca. Njegova dela so omenjena v opisih cerkva po vaseh osilniške občine. Med njegovimi pomočniki je bil Jože Jarm, ki se je poročil z njegovo hčerko Matildo in se naselil v Osilnici. Ko je Rutar in kasneje tudi Jarm delal po cerkvah izven doline, je bil odsoten več tednov, tudi mesec ali več. Med prvo vojno, ko je bil Jarm vpoklican v vojsko, je Rutar dokončal naročila za obnavljanje cerkva in izdelavo kipov, slik, ki jih je prevzel njegov zet. Njegov vnuk je bil Stane Jarm.

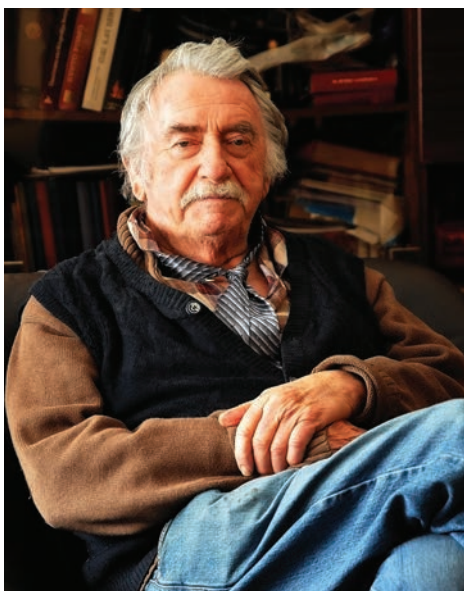

Jože Jarm (1888, Korenitka pri Šentlovrencu - 1969, Osilnica), podobar in rezbar je prišel v Osilnico za pomočnika k Petru Rutarju. Poročil se je z njegovo hčerko Matildo, kupil hišo v Osilnici ter odprl svojo rezbarsko-podobarsko delavnico. Deloval je v dolini in po številnih slovenskih pa tudi hrvaških cerkvah. Še dandanes imajo nekatere družine v dolini Jarmove jaslice. Med prvo vojno je bil na fronti v Galiciji. Po pripovedovanju je streljal v zrak in ne v človeka (vojaka).

Po njegovih poteh sta šla sinova Peter in predvsem Stane, ki se je uveljavil doma in po svetu. Jarmova vnukinja je znana hrvaška pesnica Ankica Žagar.

Stane Jarm (1931, Osilnica - 2011, Ljubljana) je deveti otrok očeta Jožeta, podobarja in pozlatarja v Osilnici, in Matilde, hčerke Petra Rutarja. Odraščal je v družini z živo rezbarsko tradicijo, končal študij kiparstva in specialko pri prof. Borisu Kalinu. Ob poučevanju v Kočevju je ustvaril veliko del, ki jih najdemo širom Slovenije in izven njenih meja. Samo nekaj njegovih del: spomenik žrtvam vojne v Osilnici, likovne opreme cerkva (Nova Gorica, Kovor, Ptuj, samostan Stična, Bloke, Kočevska Reka ...), Križev pot Slovencev v Rogu, Križev pot v Škofljici in na Sveti Gori v Bistrici ob Sotli ...), Dekle s piščalko v Kočevju, številna obeležja ... in ne pozabimo - Mati na pragu njegove rojstne hiše ter njegove lesoreze na vežici pokopališča. Razstavljal je v številnih krajih po Sloveniji in zamejstvu. Dobil je nagrado Prešernovega sklada (1964), Šeškovo nagrado za življenjsko delo (1988), posthumno priznanje Dekle s piščalko (2012). Postal je častni občan Ribnice, Kočevja in Osilnice.

VIRI IN LITERATURA

Viri

Nadžskofjski arhiv Ljubljana, fond ŠA,

- župnije, Osilnica, spisi 1799-1919 in 1920-1940-1960.
- župnijski arhiv, Kočevje, fasc. 8, spisi.
- šolstvo, dekanija Kočevje, fasc. 47.

Matične knjige župnije Osilnica (1709 - 1884).

Zgodovinski arhiv Ljubljana,

- fasc. KOČ 5 - občina Osilnica 1 -6.
- fasc. KOČ 1, Okrajno glavarstvo 1.
- fasc. KOČ 19, KLO Osilnica 1 - 11.
- fasc. KOČ 38 ObLO Osilnica 1 - 4.
- fasc. KOČ 68 Osnovna šola Osilnica.

Arhiv Slovenije

- SI AS fond komisije za fevdne odnose, fasc. 23 (urbar deželnoknežjega gospostva - Kočevska Reka 1498).
- SI AS 175 Jožefinski kataster Kranjsko (Osilnica, Žurge, Bosljiva Loka).
- SI AS fond 176, Franciscejski kataster za Kranjsko (Osilnica, Žurge, Bosljiva Loka).
- Slovenija na vojaškem zemljevidu 1763-1787, Ljubljana 1995.

Literatura

- Bezljaj, France, Slovenska vodna imena I-II, Ljubljana 1956-1961.
- Brodar, Mitja, Paleolitska slika mamuta pri izviru Kolpe?, Arheološki vestnik, XXIX, Ljubljana 1978, 729-734.
- Ferenc, Mitja, Zupan, Gojko, Cerkve na Kočevskem, nekoč in danes, Kočevje 1993.
- Gestrin Ferdo, Reformacija v Ribnici in okolici, Kronika 30, št. 2, Ljubljana 1982.
- Golec, Boris, Okoliš, Stane, Turjaški arhiv in njegovi slovenski dokumenti, Arhivi 19, 1996.

- Golob, Nataša, Poslikani leseni stropovi na Slovenskem do sredine 18. stoletja, Slovenska matica, Ljubljana 1988.
- Gruden, dr. Josip, Zgodovina slovenskega naroda, reprint 1. izdaje, Mohorjeva družba, Celje 1992.
- Hoefler, Janez, O prvih cerkvah in pražupnijah na Slovenskem.
- Jaklič, Franc, Ignacij Knoblehar in njegovi sodelavci, Družina 1996.
- Jug S., Turški vpadi na Kranjsko in Primorsko do prve tretjine 16. stol. GMDŠ, 24, 1943.
- Jug S., Turški vpadi na Kranjsko in Primorsko od prve tretjine 16. stol. do bitke pri Sisku, ZČ, 9, 1955.
- Koblar A., Drobtnice iz furlanskih arhivov, IMDK, 1891-93.
- Koblar A., Kranjske cerkvene dragocenosti I. 1526, IMDK, 1895.
- Kos, Dušan, Urbarji za Belokrajino in Žumberk (15.-18. stoletje), I. in II., izdala SAZU, Ljubljana 1991.
- Laszowski, Emilij, Gorski kotar i Vinodol, Zagreb 1923.
- Levičnik, Jos., Potopisne črte, iz Ljubljane v Ljubljano, Kmetijske in rokodelske novice, letnik 51.
- Mal, dr. Josip, Zgodovina slovenskega naroda, reprint 1. izdaje, Mohorjeva družba, Celje 1993.
- Obergfoell, Josef, Beitrage zur Geschichte und Landeskunde von Gottschee, Gottsche 1918-1920.
- Okoliš, Stane, Prisega župljanov Osilnice pred inšpektorjem turjaških posestev na Kranjskem leta 1738, Arhivi XIX, 1996.
- Otorepec, Božo, Doneski k zgodovini Ribnice in okolice v srednjem veku, Kronika 30, 1982.
- Otorepec, Božo, Gradivo za slovensko zgodovino v arhivih in bibliotekah v Vidmu, viri za zgodovino Slovencev 14, ZRC SAZU, Ljubljana 1995.
- Ožura, Jože, Osilnica in dolina v preteklosti, Osilniška dolina od št. 3 (1995) do št. 13 (1998).
- Ožura, Jože, Župnija Osilnica v deželi Petra Klepca, Družina, Ljubljana 2009.
- Ožura, Jože, Osilniška dolina, Sprehod skozi čas in prostor doline, Osilnica 2022.

- Parapat, Janez, Doneski k zgodovini Kranjskih mest, Kočevje, Letopis Matice Slovenske 1874.
- Preinfalk, Miha, Auerspergi po sledih mogočnega tura, Zgodovinski inštitut Milka Kosa ZRC SAZU, 2005.
- Primc, Jože, Okameneli mož, ČZD Kmečki glas, Ljubljana 1997.
- Resman, Blaž, Seražin, Helena, Umetnostna topografija Slovenije, UE Kočevje, občine Kočeve, Kostel in Osilnica, Umetnostnozgodovinski inštitut Franceta Steleta ZRC SAZU, Ljubljana 2010.
- Simonič, Ivan, Zgodovina kočevskega ozemlja, Kočevski zbornik, Ljubljana 1939.
- Simoniti dr. Vasko, Turki so v deželi že, Turški vpadi na slovensko ozemlje v 15. in 16. stoletju, Mohorjeva družba, Celje 1990.
- Skubic, Anton, Zgodovina Ribnice in ribniške pokrajine, Buenos Aires 1976.
- Steska V., Beležke o nekaterih cerkvah v kočevskem dekanatu, IMK VII, 1897.
- Steska, Viktor, Doneski k zgodovini kočevske fare, zgodovinski zbornik, priloga Ljubljanskemu škofijskemu listu, 1895 in 1897.
- Štih, Peter, Simoniti, Vasko, Na stičišču svetov, Slovenska zgodovina od prazgodovinskih kultur do konca 18. stoletja, Modrijan, Ljubljana 2010.
- Tomšič, Štefan, Ivanc, Fran, Kočevsko okrajno glavarstvo, Osilnica, Ljubljana 1887.
- Widmer, Georg, Urkundliche Beitræge zur Geschichte des Gottscheerlaendchens, VII. Bd. zbirke Quellen und Studien zur Kunde des Grenz- und Auslanddeutschtums, Wien 1931.
- Zadnikar dr. Marijan, Gradivo za umetnostno topografijo Kočevske, Ljubljana 1967.
- Železnik Alenka, Cerkev sv. Egidija, Vodnik po spomenikih, Kulturne poti 1999.

Fotografije iz družinskih arhivov (Ožura, Mihaljevič-Troha, Štimec, Tomec, Žagar).

ZAHVALA SPONZORJEM

Zahvaljujemo se vsem, ki so omogočili izdajo knjige.

DRUŠTVO OSILNIŠKA DOLINA, Osilnica 6

ŽUPNIJA OSILNICA, Osilnica 21

OBČINA OSILNICA, Osilnica 11

Katarina Valentinčič Istenič, Ljubljana

VOGA d. o. o., Industrijska cesta 5, Grosuplje

GRADBENIŠTVO AUPIC d. o. o., Trata XIV/8, Kočevje

HOTEL KOVAČ, Sela 5, Osilnica

RIBOGOJNICA RIBA - Knavs Željko s. p., Ribjek 2a

TURISTIČNO DRUŠTVO OSILNICA, Osilnica 11

Zahvala tudi vsem sodelavcem pri snovanju knjige, ki so omenjeni v kolofonu in med besedilom v knjigi.

